

Masarykova univerzita

Filozofická fakulta

Ústav hudební vědy

Sdružená uměnovědná studia

Marian Kosek

**Rap: minulost, současnost, společné a rozdílné rysy a
kontexty jeho mezinárodních podob**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Aleš Opekar, CSc.

2017

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Brně dne 18. února 2017

.....

Marian Kosek

Tímto bych chtěl poděkovat všem, kteří mi pomohli při psaní mé bakalářské práce, zejména PhDr. Aleši Opekarovi, CSc za jeho užitečné rady a profesionální přístup. Také děkuji své rodině a přítelkyni za velkou psychickou podporu.

Obsah

Úvod.....	5
1 Bronx a vznik hip hopu	6
1.1 Subkultury spojené s žánrem.....	6
1.1.1 DJing.....	7
1.1.2 Breakdance.....	8
1.1.3 Beatboxing	9
1.1.4 Graffiti.....	11
2 Zlatá éra rapu.....	14
2.2 Východní pobřeží	14
2.2.1 Wu-Tang Clan.....	14
2.2.2 Nas	15
2.3 Západní pobřeží	16
2.3.1 Ice-T.....	16
2.3.2 N.W.A.....	17
2.4 Biggie vs. Tupac	18
3 Současná rapová scéna v USA.....	21
3.1 Přejchod k trapu	21
3.2 Hlavní epicentra kultury	22
3.3 Jednotliví interpreti.....	23
3.3.1 21 Savage.....	23
3.3.2 Migos	24
3.3.3 French Montana	24
3.3.4 Kendrick Lamar	25
3.3.5 Lil Durk.....	25
4 Evropská forma rapu	26
4.1 Britský grime a jeho počátky.....	26
4.2 Grime vs. Hip Hop.....	27
Závěr.....	31
Resumé.....	32
Klíčová slova.....	32
Resume	33
Keywords	33
Seznam pramenů a literatury.....	34

Úvod

Pro pochopení moderní společnosti nestačí znát pouze její hlavní proudy. Kulturní život je pro drtivou většinu z nás běžnou součástí našich aktivit. Nejedná se pouze o zaplnění volného času, ale také o vytváření vlastní identity. Směr, kterým se každý z nás v kultuře ubírá, definuje naši ideologii. Jednotlivé subkultury dnešního světa se také dají označit jako určité kategorie lidských povah. Hudební vkus se u lidí často žánrově vymezuje. Důvodem pro výběr tématu mé bakalářské práce, která se týká rapového žánru, je jeho aktuálnost v kontextu dnešní doby, ale také zároveň má osobní identifikace s touto subkulturou.

Rap¹ patří k jednomu z nejpopulárnějších hudebních projevů současnosti, jenž se do své nynější podoby formoval několik desítek let. Tento žánr, který zahrnuje široké spektrum rozdílných stylů, má své rodiště v betonové džungli New Yorku, dokonale odrážející tvář této městské subkultury. Od dob svého vzniku do současnosti postupně expandoval do celého světa, čímž se vytvářely jednotlivé unikátní formy rapu, které procházely vývojem a zakládaly si své vlastní kulturní zázemí.

Cílem této práce je sumarizovat rapovou kulturu v širokém kontextu, popsat okolnosti za jakých probíhal její postupný vývoj, zmapovat subkultury s ní související, proniknout do její současné scény, blíže přiblížit zásadní interprety a za pomoci komparativní metody porovnat dvě mezinárodní podoby. Toto všechno je potřebné ke komplexnímu porozumění tématu.

Pro zpracování dané problematiky bylo zapotřebí jak odborné literatury, která byla využita hlavně v popisné části práce, tak zejména internetových zdrojů skládajících se z článků, dokumentů a rozhovorů s interprety. Nemalé množství informací bude vycházet z mých osobních zkušeností, načerpaných mnoholetým hlubokým zájmem o daný žánr. Subkultura má svůj vlastní rozvinutý slovník, díky čemuž se v práci bude objevovat velké množství slangových výrazů, které však budou vždy podrobně vysvětleny.

¹ Rap je vokální projev skládající se z rytmicky mluvených rýmů.

1 Bronx a vznik hip hopu

Dříve, než se budeme věnovat současnosti, je zapotřebí ohlédnout se zpět do historie žánru. Tato moderní subkultura se formovala po několika dekádách a tato kapitola je tedy nezbytná ke úplnému pochopení dané problematiky a měla by sloužit jak k seznámení se s vývojem žánru, tak se základními hip hopovými elementy a principy.

Když se koncem 70. let minulého století objevil na hudební scéně hip hop, byl pro většinu lidí naprostou neznámou a širokou veřejností byl dlouhou dobu úplně ignorován. Vzniknul smíchání mnoha stylů – od velmi energického funku, přes inovativní jamajský dub, až například po disco. Stalo se tomu tak v neklidných ulicích newyorského Bronxu.

V tehdejší době v ulicích Bronxu zuřila válka gangů, bylo zde tedy jen velmi málo prostoru pro projevy kultury jako takové. I přesto, že to tehdy nikdo neočekával, se tak stalo. Hlavní zásluhu na tom měl mladičká jamajský imigrant Clive Campbell, který za pomoci dvou gramofonů a zesilovače začal hrát na pouličních hudebních akcích a říkat si DJ Kool Herc.

Velmi dobře toto období vystihl Karel Veselý ve svém díle „Hudba Ohně“, kde napsal: *„Hudební průmysl kulturu graffiti, breakdance, djingu a rapu dlouho ignoroval a ani hlavní protagonisté scény jako Kool Herc, Grandmaster Flash nebo Afrika Bambaataa nevěřili prodejnímu potenciálu svého vynálezu. Mladá subkultura si tak svůj komerční křest odbyla až v roce 1979 díky hitu Rapper’s Delight, jenž byl mnohem více produktem černé podnikatelky Sylvie Robinson – majitelky labelu Sugar Hill Records – než tria vyhazovačů z Hercova klubu, který jsou pod ním podepsáni jako Sugarhill Gang.*

Nikým nerušen, mohl si hip hop v druhé polovině sedmdesátých let budovat infrastrukturu neformální ekonomiky, jejíž páteří se staly magnetofonové kazety s rapovými shows, které se prodávaly v malých obchůdkách. Tzv. party tapes sehrály nezanedbatelnou úlohu při šíření hiphopové kultury mimo její epicentrum v jižním Bronxu. Nahrávky vznikaly ilegálně, často je doprovází neodbytný šum, přesto skvěle zachycují ojedinělou atmosféru raných hiphopových parties – neznámí piráti s nimi dláždili cestu budoucím úspěchům subkultury a otevírali uši novým fanouškům.“²

1.1 Subkultury spojené s žánrem

Jako u každého hudebního stylu i u hip hopu postupně vznikaly s ním spjaté rozdílné komunity. Bavíme se zde o jakýchsi „menších subkulturách“ spadajících pod jeden pojem, jenž je všechny spojuje. Konkrétně hip hop se skládá ze čtyř základních elementů, do kterých řadíme: DJing,³ rap, breakdance,⁴ a graffiti.⁵ K těmto elementům je často asociovaný také beatbox,⁶

² VESELÝ, Karel. *Hudba ohně: radikální černá hudba od jazzu po hip hop a dále*. Praha: BiggBoss, 2010. str. 69–70. ISBN 9788090397316.

³ DJing – vytváření hudebního podkladu pro rap za pomoci gramofonů, mixážního pultu a mikrofonu.

⁴ Breakdance (také znám jako b-boying) – bezkontaktní akrobatický druh tance, často se používá jako forma zápasu mezi dvěma tanečníky.

⁵ Graffiti – druh výtvarného projevu působící ve veřejném prostoru technikou nanášení barev.

⁶ Beatbox – způsob vytváření zvuků, imitující perkuse, bez použití jakýchkoliv hudebních nástrojů, pouze za pomoci úst.

některými označován za pátý element subkultury. Každý z těchto elementů je sám o sobě subkulturou sdružující stejně nebo podobně smýšlející mladé lidi. Všechny zmíněné subžánry se vzájemně ovlivňují, prolínají a tím udávají společný směr.

1.1.1 DJing

Úplné základy hip hopu byly položeny cihlu po cihle několika DJi z jižního Bronxu. Jedním z prvních kroků byl vynález samplu⁷, díky němuž se mladým DJům naskytly úplně nové možnosti s prací se zvukem.

Mezi tyto inovátory neodmyslitelně patřil již dříve zmíněný DJ Kool Herc, který roku 1973 pořádal akce na proslulé 1520 Sedgwick Avenue. Vlastnil svůj soundsystem⁸, díky němuž mohl experimentovat se zvukem a za pomoci metody pokus-omyl vytvářet nový zvuk. Z jeho tvorby bylo cítit silné ovlivnění jamajskou kulturou, což bylo tehdy v Americe něco úplně nového a díky tomu nabývaly jeho produkce na popularitě. Později se mu podařilo vynalézt techniku zvanou breakbeat, kdy použil dva gramofony. Breakbeat v překladu znamená „lámaný rytmus“ a mísí v sobě prvky funku, jazzu a taneční hudby. Tato technika hraní získala ve své době obrovskou popularitu a stala se základním prvkem DJingu jako takového. Technika breakbeatu se postupně rozšiřovala mezi DJi a později se dočkala i svých vlastních subžánrů jako big beat (ve kterém figuroval například Fatboy Slim), progressive beat nebo acid break.⁹

Meze se v tomto odvětví nekladou, jasným důkazem toho byl DJ Afrika Bambaattaa, který v Bronxu založil slavné hip hopové seskupení s názvem Universal Zulu Nation a za pomoci hudby DJ Kool Herc vytvářel inovativní styl v podobě míchání breakbeatu například se západní hudbou nebo salsou. Jeho jméno se však naplno prosadilo až v roce 1982, kdy vydal píseň *Planet Rock*, ve které vysamploval elektronické piano legendární německé skupiny Kraftwerk.¹⁰

Další velmi důležitou technikou je takzvaný scratching, což v překladu znamená škrábání. Jedná se o pohyb, kdy DJ posouvá nahrávku rychlým pohybem dopředu a zpět, proto je tento název velmi příznačný. Scratching byl vynalezen Theodorem Livingstonem, který vystupoval pod pseudonymem Grand Wizard Theodore a taktéž se významně podílel na tehdejší breakbeatové revoluci. Zajímavostí je, že techniku scratchingu údajně Theodor objevil náhodou při rozhovoru se svou matkou, kdy musel nahrávku zastavit a nevědomky ji posunul dopředu a zpět.¹¹

Joseph Sadler neboli Grandmaster Flash byl ve své době inovátorem na poli DJingu. Jeho nejslavnější nahrávkou je bezesporu *The Message*, která vznikla za účasti The Furious Fi-

⁷ Sample – izolování zvuku nebo části zvukové nahrávky, vzorku, a jeho znovuvyužití pro nahrávku jinou.

⁸ Soundsystem – zvuková výbava nezbytná pro pořádání hudebních událostí.

⁹ PATERSON, Jennifer. *A brief history of breakbeat* [online]. 2002 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://inthemix.junkee.com/a-brief-history-of-breakbeat/749>

¹⁰ AMEND, Christoph. *Kraftwerk, Neues von morgen* [online]. 2015 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.zeit.de/zeit-magazin/2014/53/kraftwerk-techno-ralf-huetter>

¹¹ HUEY, Steve. AllMusic. *Grand Wizard Theodore – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/grand-wizard-theodore-mn0000738340>

ve, legendární newyorské rapové crew.¹² Grandmaster Flash začal doma experimentovat s gramofony a nahrávkami, přičemž časem dosáhl nevídaných objevů. Vynalezl dvě zásadní techniky, které jsou nedílnou součástí celkového arsenálu DJských postupů. První se nazývá back spinning. Touto technikou nazýváme posunutí vinylové desky v protisměru jejího otáčení a její následné vrácení zpět. Druhá se jmenuje cutting, což znamená přehrávání stejné nahrávky na dvou gramofonech a jejich střídavé posouvání dopředu a zpět na obou gramofonech zároveň.¹³

1.1.2 Breakdance

Prvopočátky b-boyingu¹⁴ sahají do doby, kdy první pouliční DJové v čele s Cool Hercem začali brát rozdělovací části tanečních nahrávek tzv. breakdowny. Ty buď skládali dohromady do souvislého vlákna, nebo z nich dělali smyčky bez jakýchkoliv vlastností dané nahrávky. To poskytovalo jakýsi syrový rytmický podklad, se kterým se dalo později experimentovat a libovolně jej mixovat. Během těchto breakdownů měli tanečníci možnost předvádět své dovednosti a soupeřit mezi sebou. Je možné vysledovat poměrně velké množství vlivů, které působily na breakdance a jeho vývoj. Jsou to však prvky převzaté z jiných tanců nebo sportovních disciplín, nikoliv prvky vytvořené speciálně pro tento druh tance. Pro představu se může jednat například o gymnastiku, disco nebo brazilskou capoeiru.

Někteří historikové spekulují o tom, že důvodem vzniku breakdance byla rivalita zneprátelených gangů. Údajně měl sloužit jako metoda, jejímž úkolem bylo určování a rozdělování teritoria mezi jednotlivé gangy. Průběh tohoto klání spočíval ve střídání se s protivníkem a předvádění lepší a propracovanější taneční exhibice, než předvedl tanečník ze zneprátelené skupiny. Vždy zvítězil ten, kdo předvedl komplikovanější a více inovativní pohyby.

Postupem času počet tanečních skupin zaměřených na breakdance rychle rostl. Jmenovat můžeme například newyorskou Rock Steady Crew, která dokázala vytvořit z konkurenčního rituálu ve válce gangů fenomén, jenž se dočkal masivního zájmu médií a veřejnosti. Tato nová a populární taneční seskupení začala vznikat hlavně poté, co funková superstar James Brown ve svém hitu *Get on the good foot* začal předvádět tanec zvaný Good Foot. Místa, kde se tento tanec praktikoval, byla většinou veřejná, jako například diskotéky nebo talentové soutěže. Těchto akcí se účastnili tanečníci breakdance včetně členů gangů, pro které tanec sloužil jako útěk od každodenního strachu a městského života plného násilí.¹⁵

I přes veškerou slávu této taneční disciplíny její popularita v 80. letech upadla. Svou pozici v povědomí veřejnosti si breakdance udržoval spíše komickým vyobrazováním v různých reklamách nebo filmech.¹⁶

¹² Crew – seskupení, skupina, parta.

¹³ ANKENY, Jason. *Grandmaster Flash – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/grandmaster-flash-mn0000738402/biography>

¹⁴ B-boy je zkratka pro Bronx-boy.

¹⁵ *History of Breakdancing* [online]. 2002 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.globaldarkness.com/articles/history%20of%20breaking.htm>

¹⁶ *The epic story of breaking, told by its biggest stars* [online]. 2014 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://creative.arte.tv/en/bboys>

Co se týče samotného tance, formují jej čtyři základní prvky. Jsou to toprock, downrock, power moves a freezes. Toprock zahrnuje veškeré vazby kroků, jenž jsou prováděny z postoje. U tohoto prvku je nejdůležitější udržet rytmus a zároveň ukázat dobrou koordinaci, flexibilitu a především styl. Obvykle se toprock používá jako jakési úvodní „zahřátí“ a předvedení stylu, po kterém následují náročnější akrobatické manévry. V kontrastu s toprockem následuje poněkud náročnější downrock, který zahrnuje veškeré kroky prováděné na zemi. V downrocku platí, že tanečník má ruce i nohy na zemi a předvádí, jak rychle je schopen ovládat kombinace střídání tanečních kroků rukou a nohou. Poté jsou tu tzv. power moves, tyto prvky vyžadují k provedení hybnost a fyzickou sílu horní části těla, neboť jsou prováděny bez použití nohou. Mnoho pohybů využívaných u power moves je převzato z gymnastiky a z bojového umění capoeira. Posledním ze základních prvků breakdance jsou freezes neboli zmražení. Tanečník se musí v určitou chvíli znehybnit v poloze, která opět vyžaduje sílu v horní části těla. Tyto polohy mohou být prováděny různými způsoby a většinou se tak děje na konci daného zvukového doprovodu. V breakdance mimo jiné hraje velkou roli moment překvapení a míra úžasu diváka. Důkazem toho je další element, který je nazýván suicide, kdy se tanečník snaží naznačit ztrátu kontroly a padá na záda, břicho a tak dále. Paradoxem je, že čím bolestivěji tento pohyb vypadá, tím lépe pro tanečníka. V praxi je úkolem suicide upoutání pozornosti před závěrečným freezem, který přichází zpravidla vzápětí.¹⁷

1.1.3 Beatboxing

Termín beat box byl původně používán jako slangové označení pro bicí automaty, které byly dříve nazývány také jako rytmické automaty. Toto slangové označení vzniklo údajně díky tomu, že úplně první bicí automat Wurlitzer Sideman, vyroben na přelomu 60. let minulého století, byl zabudován ve velké dřevěné bedně. Pojem beat box tedy odkazuje právě na tento přístroj.

Beatboxing vznikl jako městská forma kultury, podobně jako například graffiti. Když MCs¹⁸ začínali v Bronxu rapovat do beatů, které byly tvořeny velmi drahými a nedostupnými bicími automaty, bylo nutno vymyslet alternativní řešení pro jejich tvorbu. Díky tomu byl zapojen nový a mnohem dostupnější hudební nástroj – lidská ústa.

Již od vzniku této hudební disciplíny se vedlo mnoho diskusí o tom, kdo byl vlastně prvním beatboxerem vůbec. Ze žádné z těchto diskusí nevyšla jasná a jednoznačná odpověď, avšak co můžeme považovat za jisté je, že v roce 1983 se v Radio City Music Hall konalo talentové klání, ve kterém zvítězila mladá trojice z Brooklynu, nesoucí původní jméno The Disco Three. Později se trio přejmenovalo na The Fat Boys. Jeden ze členů této skupiny s pseudonymem Buffy, díky kterému trio zvítězilo v již dříve zmíněné talentové soutěži, měl schopnost imitovat zvuky ze známých hip hopových nahrávek za pomoci svých úst. Buffy byl zároveň tvůrcem nejznámější beatboxerské techniky zvané „bass-heavy breathing“. The Fat Boys si prošli velmi krátkou, avšak veleúspěšnou kariérou. Na začátku 90. let se skupina rozpadla, v důsledku čehož se jednotliví členové dali každý na svou sólovou dráhu. Bohužel

¹⁷ List of breakdance moves [online]. 2011 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z:

<http://4bboy.blogspot.cz/2011/05/list-of-breakdance-moves.html>

¹⁸ MC je zkrácený výraz pro Master of Ceremonies, jedná se o jiný název pro rapera.

krátce poté Darren Robinson neboli Buffy zemřel na infarkt.¹⁹ Dalším z průkopníků byl Doug E Fresh, který se proslavil singlem s názvem *Pass the Budda*. Později, v roce 1984, účinkoval ve velmi úspěšném filmu *Beat Street*, což z něj udělalo jednoho z nejznámějších beatboxerů všech dob. Doug byl známý pro svůj osobitý styl, mimo osvojení široké palety zvuků však jeho jméno neupadne v zapomnění hlavně díky technice „click rolls“, která je populární hlavně na poli současného beatboxu.²⁰ Do roku 1985 popularita beatboxu narůstala také zásluhou posledním členem slavné trojice beatboxerů, kterým byl Biz Markie. I přesto, že Biz Markie byl původně rapper, se začal prosazovat také jako beatboxer. Vytvářel nové techniky jako například „the harmonic tap“ a později se zapsal do historie díky beatboxování spolu se zpěvem, čímž vytvořil úplně novou kreativní disciplínu.²¹

V devadesátých letech se vytratil zájem o ostatní odvětví hip hopu vyjma rapu, který zůstával stále v centru scény a beatbox začal být vnímán spíše jako jakýsi akt pro pobavení a vyplnění volného prostoru na rapových shows. I samotní MCs se začínali učit beatboxovat a tím se tato disciplína obrovským způsobem přetransformovala, ztratila na profesionalitě, avšak zásadně to napomohlo jejímu šíření.²² Později se v USA objevila nová undergroundová²³ komunita, ve které byly nedílnou součástí beatboxerské souboje. Beatboxeři mezi sebou navzájem bojovali napříč čtvrtěmi a budovali si tak reputaci. Tyto souboje byly zakotveny v tvrdém jádru hip hopové kultury, z toho důvodu byly pravidla poněkud nemilosrdné. Například když beatboxer prohrál battle²⁴, byl úplně vyhoštěn z dané komunity a nemohl se zde znovu ukázat. Dvě nejslavnější jména undergroundových beatboxerů, která stojí za zmínku, jsou Rahzel a Kenny Muhammad. Rahzel byl jedním z nejlepších a nejrespektovanějších beatboxerů, který měl na kontě nejvíce vyhraných battlů a Kenny Muhammad byl především inovátorem, jenž vymyslel několik nových technik a tím oživil celou beatboxovou kulturu. Díky těmto komunitám a jejich hlavním protagonistům vznikla tzv. druhá vlna beatboxu, která kulturu dá se říci zachránila a díky níž přetrvala dodnes.^{25 26}

¹⁹ HUEY, Steve. *The Fat Boys – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/the-fat-boys-mn0000066743/biography>

²⁰ *Doug E Fresh*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Doug_E._Fresh

²¹ ERLEWINE, Stephen. *Biz Markie – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/biz-markie-mn0000107294/biography>

²² *History of Beatboxing*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.howcast.com/videos/499318-history-of-beatboxing-beatboxing/>

²³ Underground (anglicky podzemí) je výraz označující nějaké skryté, např. neuváděné, neoficiální až ilegální hnutí.

²⁴ Battle – souboj, klání.

²⁵ GREENBERG, Adam. *Rahzel – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/rahzel-mn0000330133/biography>

²⁶ StGEORGE, Rob. *Kenny Muhammad – The Human Orchestra – Superhuman 58* [online]. 2015 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://sapienplus.com/kenny-muhammad/>

1.1.4 Graffiti

„Jednoduchá myšlenka podpisu – stvrzení, uvědomění si vlastní existence v toku času – zmutovala do celého vesmíru významů. Z graffiti se postupem času stalo médium, jímž lze reflektovat tento nepochopitelný život.“²⁷

Kultura graffiti je od prvopočátku označována jako kultura protestu, která často bývá označována za vandalismus a setkává se tak s velmi protipólnými názory. Komunita kolem graffiti existovala po několik desítek let a také v současnosti je velmi početná. Graffiti umělci (nebo také „writeři“²⁸, jak se rádi nazývají) jsou velmi komunitně orientovaní a sociálně uvědomělí způsobem, jenž naprosto odporuje stereotypu, podle kterého jsou líčeni jako kriminálníci a vandalové.

Pokud bychom se měli podívat na samotný začátek, definujeme-li jej jako jakýkoliv druh psaní na zdi, vrátili bychom se až do starověkého Říma. Ovšem osobitý městský styl graffiti, jak ho většina lidí zná, pochází z 60. let 20. století z newyorského metra. Vznik se připisuje writerovi s pseudonymem Taki 183, který žil na 183rd street ve Washington Heights a pracoval jako poslíček, který cestoval skrz naskrz celým městem. Při tomto pohybu městem s sebou nosil tlustý fix a psal své jméno kamkoliv, kudy zrovna procházel. Jeho jméno tedy bylo vidět jak ve všech stanicích metra, tak uvnitř i vně samotných náprav. V roce 1971 s ním v New York Times vyšel rozhovor a díky tomu se dostal do povědomí mládeže, která ho považovala za hrdinu a chtěla se mu vyrovnat. V tomto roce tedy naplno propuklo tzv. „tagování“ neboli podepisování, rozšířilo se celým New Yorkem a později do celého světa. Oficiálním cílem tohoto fenoménu bylo podepsat se během dne na co nejvíce místech, díky čemuž rapidně vzrostl počet tagů ve městech. Pro tagování uvnitř vlaků fungovaly nejlépe nesmazatelné fixy, tzv. permanent markers, avšak co se stalo velmi rychle populárním bylo používání sprejů, zejména pro tagování vlaků z venku. Graffiti se díky této inovaci začalo měnit v něco mnohem víc než jen obyčejné tagování. Mimo to, že se writeři snažili propagovat svá jména po okolí, jak jen to bylo možné, postupně přidávali k této činnosti nové prvky a snažili se tím překonat ostatní writery. Používalo se více barev, různé speciální efekty a podpisy byly stále větší a větší. Také plechovky se sprejem si prošly evolucí a začaly být navrhovány tak, aby umožnily rychlejší tvorbu větších graffiti, což bylo nezbytné pro sprejery, kteří se pochopitelně nechtěli nechat chytit policií. Graffiti se vyvinulo v komplexní formu umění s řadou technik a vlastním slovníkem. Od jednoduchých tagů fixou ve vlacích, přes throw-upy²⁹, až po veledíla, která se rozkládala na nespočetných místech, se zrodilo umění, jehož popularita narůstala raketovou rychlostí.³⁰

V 70. letech začaly mezi graffiti umělci, kteří se chtěli stát slavnými a úspěšnými, takzvané „style wars“³¹. V důsledku style wars vznikaly mnohem větší a propracovanější díla,

²⁷ Vladimír 518 a VESELÝ, Karel. *Kmeny: Současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. str. 36 ISBN 978-80-903973-2-3.

²⁸ Writer – autor, písař, spisovatel.

²⁹ Throw-up – jen obrysy, maximálně mohou být použity dvě barvy.

³⁰ GRAY, Steve. *Widewalls. Graffiti history – a topic rich in subject matter with colorful characters and even more colorful artworks* [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.widewalls.ch/graffiti-history-10-important-moments/>

³¹ Style wars – války stylů.

což zasáhlo celou subkulturu graffiti, proto tuto dobu writeři označují za nejprogresivnější a nejvíce inovativní. Ve stanicích metra vznikaly „writer’s benches“, což byly jakési komunitní sešlosti, na kterých se scházeli graffiti umělci z celého města, aby si navzájem ukázali skicáky, naplánovali budoucí společné akce a pozorovali čas od času projíždějící pokreslené vozy metra, o kterých mohli diskutovat a hodnotit je. Také bylo zvykem, že starší a zkušenější writeři si s sebou brali mladé začínající writery jako pomocníky při tvorbě větších a složitějších maleb, čímž je v podstatě zaučovali. Na větších graffiti se podílely celé crews writerů, někteří členové měli vůdčí roli, jiní měli za úkol nanášení barvy, další zase hlídání před policií. Tyto skupiny byly formovány také z odlišných důvodů, nejen kvůli rychlejšímu a propracovanějšímu sprejování, byla tomu například ochrana před konkurenčními gangy. Projevy násilí však byly v této subkultuře jen velmi ojedinělé, na rozdíl například od rapové komunity. Klasickou mylnou představou bylo, že graffiti musí vždy nutně souviset s problematikou gangů.³² Většina writerů neměla s gangy nic společného. Ti, kteří byli součástí gangů, využívali writing jako prostředek ke značení teritoria, tudíž se nejednalo o žádná velká umělecká díla, spíše o elementární a velmi jednoduché kresby. Graffiti v newyorském metru se v této době stalo světoznámým. Jeho styl byl rozšířen do všech koutů USA a také za oceán, kde se začal míchat s místními evropskými tradicemi, čímž vznikaly úplně nové možnosti. Díky všem těmto pozitivním událostem byla 70. léta označována jako zlatá éra graffiti. Bohužel, jak už tomu bývá u všech kontroverznějších forem umění, i toto období mělo svůj rub a líc. Negativně ho spatřovaly hlavně státní orgány, které vedly se subkulturou dlouholetou válku, ale také velká část veřejnosti, pro kterou zůstalo graffiti dodnes nepochopeno. Proto se writeři museli denně potýkat s policií hlídkující kolem vlaků, ostnatými dráty, hlídacími psy a jinými, mnohdy nepřekonatelnými, překážkami.³³

Hlavní myšlenkou graffiti bylo pro mladé lidi nalezení způsobu kreativního vyjádření se ve společnosti, kterou byl neustále zpochybňován jejich potenciál. Většina jich pocházela z ghett, která byla pro širokou veřejnost nekulturním místem. Tento předpoklad však vyvrátila hip hopová kultura, která ukázala, že writeři, b-boys, DJs a MCs dokážou vytvořit něco hodnotného, něco, co vyžaduje dovednosti a oddanost. Tento druh umění zároveň v obrovské míře přispěl městské kultuře i přesto, že mnohdy nebyl pochopen. Jednalo se o způsob revolty proti společnosti, která se snažila udržet je v anonymitě a která ignorovala sociální problémy, jako by neexistovaly. Z toho důvodu cítili mladí lidé silnou potřebu vyjádřit svou identitu.³⁴

V 80. letech byla zpřísněna bezpečnostní opatření proti sprejerům, v důsledku čehož graffiti v metru vymřelo. V roce 1989 byl odstraněn poslední pomalovaný vlak a tím byla definitivně ukončena celá jedna éra. V současnosti již graffiti z vnějšku vlaků prakticky není k vidění, avšak toto umění stále žije na městských zdech a jiných více nepravděpodobných místech.

³² The *history of graffiti* [online]. 2014 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://learnenglishteens.britishcouncil.org/skills/reading-skills-practice/history-graffiti>

³³ *Die Geschichte des Graffiti's*. 2013 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://base-design.jimdo.com/allgemeines-zu-graffiti/die-geschichte-des-graffitis/>

³⁴ *Graffiti*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Graffiti>

„Graffiti je již několik dekad celosvětovým fenoménem, ze kterého se postupně vyvinulo něco jako „sprejerský průmysl“. Každoročně vychází množství tematických knih a časopisů, v každém velkém městě fungují graffiti shopy a obraty výrobců barev jako **Montana** nebo **Motow** jsou astronomické. Mnoho writerů se živí zakázkami a někteří zčásti dokonce i volnou tvorbou pro galerie. Pořádají se celosvětové komerční soutěže typu **Write4Gold** a funguje mnoho specializovaných webů. Otázka, zda je graffiti umění, nebo ne, nebo jestli je to snad dokonce zločin, už na začátku druhé dekadý nového tisíciletí zní poněkud anachronicky.“³⁵

Velká změna přišla po příchodu street artu³⁶, jenž byl poněkud přijatelnější pro veřejnost, a tak se z tohoto žánru umění dříve nepochopeného, vytěšňovaného a dokonce opovrhovaného, stala velmi oblíbená komerční zábava. Mozaiky, video projekce, šablonové graffiti zvané stencil art³⁷, polystyreny či různé nálepky, nahradily osobité umění unikátních podpisů. Propagování a šíření jména bylo zastíněno různými hesly, převzatými citáty, fejetony nebo vtipnými hláškami. Pro společnost se stal tento druh umění mnohem přijatelnějším než graffiti, neboť působí mnohem méně undergroundovým dojmem a angažuje se ve více rovinách, jako například v multimediální podobě, sochařství nebo v obrovských nástěnných malbách.

„Hranice mezi pouličním a současným uměním téměř neexistuje, protože mnozí autoři street artu i graffiti vystudovali umělecké vysoké školy a ve značné míře dospěli ke stejným východiskům, postupům a kunsthistorické vybavenosti jako kterýkoliv jiný „profesionální umělec“. Graffiti ve své puritánské podobě ale stále žije. Duch bezohlednosti, anarchie a zároveň vášnivě lásky k písmu a pokrývání všech dostupných – pohyblivých i nepohyblivých – ploch stále ovládá mnohá světová velkoměsta. Jedním ze základních hybatelů je touha soutěžit s ostatními, ovládnout teritorium, být stále lepší, zdolávat překážky a „dotknout se hvězd“. Je to ta archetypální, animální a zároveň transcendentální síla v lidech, ze které graffiti žije a co ho pohání.“³⁸

³⁵ Vladimír 518 a VESELÝ, Karel. *Kmeny: Současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. str. 36 ISBN 978-80-903973-2-3.

³⁶ Street art je výtvarné umění vytvářené na veřejných místech („street“ = ulice).

³⁷ Stencil art – forma graffiti, při které se používají papírové šablony.

³⁸ Vladimír 518 a VESELÝ, Karel. *Kmeny: Současné městské subkultury*. Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. str. 38 ISBN 978-80-903973-2-3.

2 Zlatá éra rapu

V polovině 80. let minulého století začaly být velmi populární chytlavé a melodické refrény. Jedni z raperů, kteří odstartovali popularitu tohoto typu rapu, byli LL Cool J a newyorská dvojice Run-D.M.C., která kromě refrénů přidala do svých skladeb také zvuky hard-rockové kytary, čímž vznikl populární styl zvaný rap rock. Vzápětí se jejich album vydané v roce 1986 s názvem *Raising Hell* stalo jedním z prvních deseti nejprodávanějších alb v USA. Později se punk rocková kapela Beastie Boys přetransformovala v rapovou, kdy zpěv nahradili velmi agresivním a průrazným rapovým projevem. Jejich styl se stal velmi populárním a debutové album *Licensed To Ill* se stalo hip hopovým albem číslo jedna. Následně v druhé polovině 80. let přichází na scénu opět bicí automaty, syntezátory a samply ze starých funkových a disco nahrávek, většina z nich je tvořena ve studiích. V roce 1987 newyorské duo Eric B. & Rakim vydávají jedno z nejvíce uznávaných hip hopových alb vůbec s názvem *Paid in full*, kdy Rakim zastává roli rapu, zatímco Eric B. tvoří hudební podklad s tvrdými samplovanými beaty. Na konci 80. let vzniká nový styl politického rapu, když skupiny jako například Public Enemy začaly požadovat politických změn, konec nespravedlnosti a rasismu.³⁹

Producenti na začátku 90. let používali software pro úpravu zvuku a digitální efekty, díky kterým vznikaly nové druhy alternativního rapu, jako například jazz rap, kdy skupiny jako De La Soul a A Tribe Called Quest přidaly do svých beatů samply jazzu a R&B.⁴⁰ Dalšími zástupci alternativního rapu byli například The Fugees, kteří ve své tvorbě využívali prvky reggae a soulu, čímž si vytvořili svůj osobitý styl, nebo dívčí skupina Salt-N-Pepa, řadící se do stylu hip hop pop. V pozdější fázi 90. let rapeři jako Common, Mos Def a Talib Kweli vytvořili nový styl sociálně uvědomělého rapu, kdy začali rapovat o politických a sociálních problémech, za doprovodu breakbeatu kombinovaného se zvukem jazzových a funkových muzikantů.

Tuto éru nejvíce definovaly styly jako newyorský hardcore rap na jedné straně a na straně druhé gangsta rap a G-Funk s kolébkou v Los Angeles.

2.2 Východní pobřeží

Hardcore rap se vyznačuje svou agresivitou jak po lyrické stránce, tak tvrdými nekompromisními beaty nebo hlučnými samply. Tento žánr je velmi hrubou, pouliční, intenzivní a kontroverzní formou rapu, odrážející nelítostný pouliční život. Přesto se i zde čas od času najde prostor pro humor a odlehčení. Je nejčastěji spojován s gangsta rapem, ačkoliv texty hardcore rapu ne vždy nutně musí souviset s těmito tématy.

2.2.1 Wu-Tang Clan

První hardcore rap vzešel z newyorské formace s názvem Wu-Tang Clan, popisující život gangsterů, doprovázený houpavými beaty s vysamplovanými zvuky z filmů o bojových umělcích. Na počátku všeho stáli dva bratřenci RZA a GZA, kteří žili v nehostinných obytných

³⁹ *Golden age hip hop*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_age_hip_hop

⁴⁰ R&B – zkratka pro Rhythm and blues, jedná se o hudební žánr kombinující prvky jazzu, gospelu a blues.

čtvrtích na State Islandu v New Yorku a začali psát rýmy a vyzývat ostatní MCs k rapovým battlům. Následně se k nim připojil ODB neboli Ol' Dirty Bastard, přičemž RZA začal s produkcí beatů a společně zakládají skupinu *All in Together Now*. Na střední škole se RZA spřátelil s dalšími potencionálními členy jejich skupiny. Byli jimi Ghostface Killah, U-God, Raekwon, Masta Killa, Inspectah Deck a Method Man. V roce 1992 vydala skupina svůj první nahraný singl s názvem *Protect Ya Neck*, nyní již pod jménem Wu-Tang Clan. Členové skupiny prodali tento singl místním obchodům s hudbou a rádiovým stanicím. Undergroundový úspěch přišel prakticky okamžitě, díky čemuž skupina podepsala kontrakt s Loud Records, který byl pro velmi výhodný, neboť jim umožňoval svobodně vydávat sólovou tvorbu i spolupracovat s jinými labely.⁴¹ Jejich největší úspěch nastal v roce 1993, ve kterém vydali své debutové album *Enter the Wu-Tang (36 Chambers)*. V několika následujících letech měli jednotliví členové velké problémy se zákonem, avšak i navzdory tomu vydali ještě další dvě alba. V roce 1997 to bylo *Wu-Tang Forever* a v roce 2000 *The W*.⁴² Tato skupina je dnes považována za kultovní záležitost s obrovskou fanouškovskou základnou po celém světě.⁴³

2.2.2 Nas

Nasir Jones, narozen roku 1973 v newyorském Queensu, byl dalším zásadním interpretem hardcore rapu. Již v dětství našel zálibu v psaní příběhů o tom, jaké je žít v jeho čtvrti. Kvůli tomu odešel ze školy a začal se psaní věnovat naplno, nikoliv však psaní příběhů, ale rapových textů. Jeho první nahraný song, ve kterém spojil dohromady své spisovatelské dovednosti a zkušenosti z života na ulici, nesl název *Live at the Barbecue*. Po velkém úspěchu této písně byl Nas požádán o napsání soundtracku⁴⁴ k filmu *Zebrahead*, díky němuž se proslavil jeho další song *Halftime*. Právě toto byl ten zlom, kdy mu díky komerčnímu úspěchu dvou písní byla nabídnuta smlouva u Columbia Records. V roce 1994 vydal své první album *Illmatic*, které se umístilo na 12. místě v žebříčku amerických popových alb a na 2. místě v žebříčku R&B. Jako další přišlo album *It Was Written* vyšlo v roce 1996, které však tentokrát obsadilo první příčky v obou výše zmíněných žebříčcích a tím vyneslo Nase na samotný vrchol tehdejší hip hopové scény na východním pobřeží. Tento úspěch mu sice uškodil na poli undergroundu, to bylo však jen malou daní za to, jakou závatnou rychlostí rostly jeho příjmy. V roce 1999 svou pozici na pomyslném trůnu utvrdil dvěma platinovými alby, jako první přišlo *I Am* a později toho roku *Nastradamus*.⁴⁵ S rostoucí slávou však přicházely také konflikty. Po smrti Biggieho Smallse, jednoho ze tří rapových velikanů východního pobřeží, se začal Nas přetahovat o prvenství se třetím nejúspěšnějším rapperem jménem Jay-Z. To vyústilo v jeden z nejslavnějších a nejsledovanějších sporů v historii rapu, který trval skoro celou jed-

⁴¹ Label – hudební vydavatelství.

⁴² *Wu-Tang Clan*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Wu-Tang_Clan

⁴³ *Wu-Tang Clan: History of the hip hop group*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.watchmojo.com/video/id/10669/>

⁴⁴ Soundtrack – označení pro zaznamenaný zvuk doprovázející vizuální médium, např. film, televizní pořad či počítačovou hru (pochází z anglického sound track – „zvuková stopa“, zkracováno též na OST podle anglického original sound track – „původní zvuková stopa“).

⁴⁵ *Nas Biography*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.aceshowbiz.com/celebrity/nas/biography.html>

nu dekádu. S dalším Nasovým albem *Stillmatic* v roce 2001 se tento beef⁴⁶ ještě více prohloubil, a to kvůli početným narážkám na adresu Jay-Zho, zejména potom útoky na Jay-Zho album *The Blueprint*. Spor byl ukončen až v roce 2005, kdy Jay-Z pozval Nase na svůj koncert. Na tomto koncertě proběhlo jejich společné vystoupení, čímž byl jejich beef oficiálně ukončen. Později byla tato skutečnost zpečetěna tím, že v roce 2006 Nas ukončil smlouvu s Columbia Records a uzavřel nový kontrakt s nahrávací společností Def Jam, která patřila Jay-Zmu. Následně spolu dokonce nahráli společný track⁴⁷ *Black Republican*, který vyšel na Nasově v pořadí osmém studiovém albu *Hip Hop is Dead*. Do roku 2012 nahrál ještě další dvě desky a v současnosti oznámil nové album, které vyjde ještě letos.⁴⁸

2.3 Západní pobřeží

Losangeleský gangsta rap se vyvinul z hudby interpretů jako byli například Ice-T nebo skupina N.W.A., pocházející ze známé čtvrti Compton. Žánr měl velmi vztekly a hlučný zvuk, doprovázen zběsilými příběhy o zločinu ve městě. Někdy byly tyto texty pravdivou reflexí událostí, jindy zase přehnanými „komiksovými povídkami“. Nicméně se gansta rap stal nejvíce komerčně úspěšnou formou rapu na přelomu 80. a 90. let.

2.3.1 Ice-T

Tracy Marrow, později známý jako Ice-T se narodil roku 1958 v Newarku v New Jersey, kde vyrůstal se svými rodiči. Když byl ve třetí třídě základní školy, jeho matka zemřela na infarkt a čtyři roky po této tragické události potkal stejný osud i jeho otce. Po smrti svého otce se Tracy přestěhoval na druhý konec USA, do jižního Los Angeles, kde žil se svou tetou. Zde se poprvé setkal s pouličním životem spojeným s násilím, drogami a gangy. I přesto, na rozdíl od svých přátel, dokončil střední školu s dobrými známkami. Později, v roce 1979, vstoupil do armády, protože potřeboval peníze pro svou přítelkyni a dceru a prodávání kradených autorádií a marihuany k tomu nestačilo. Po návratu z armády se vrátil ke kriminální činnosti, která mu tentokrát začala vynášet. Nezůstal u ní ale dlouho, neboť ho jeho kamarád navedl k tomu, aby začal rapovat. Jméno „Ice-T“ získal díky autorovi novel Robertu Beckovi, jehož knižní jméno bylo „Iceberg Slim“, a jenž byl jeho obrovskou inspirací. Po několika letech pilování svého umění, vytvářením hudby pro různá videa a zveřejňování nahrávek, se Ice-T upsal nahrávací společnosti Sire Records. Rok poté vydal své debutové album *Rhyme Pays*, které se stalo zlatým, což byl obrovský a neočekávaný úspěch.⁴⁹ V roce 1987 jeho popularita ještě vzrostla, když vytvořil ústřední melodii pro gangsterský film *Colors* od Dennise Hoppera. Tento film mapoval život ve čtvrtích Los Angeles a líčil dramatické Ice-Tho začátky. Proti filmu se zvedla vlna kritiky ze strany černé komunity, avšak Ice-T se Hoppera zastal a prohlásil jeho dílo za autentické. Na konci 80. let vydal Ice-T další dvě alba a potvrdil tím svou po-

⁴⁶ Beef – konflikt mezi dvěma rapery, kdy se za pomoci nahrávek snaží navzájem zesměšnit.

⁴⁷ Track – nahrávka.

⁴⁸ ADASO, Henry. *Jay Z vs Nas: The Story behind the Feud*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/jay-z-vs-nas-story-behind-the-feud-2857354>

⁴⁹ *Ice-T*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.thefamouspeople.com/profiles/ice-t-5448.php>

zici jedné z největších rapových hvězd na západním pobřeží. Jeho album *O.G. Original Gangster* z roku 1991 je označováno za klíčové pro vývoj žánru gangsta rap. Mícháním sociálních témat s pobuřujícími texty rapper posouval hranice hudby, což dokázal hlavně nahráním skladby s heavy metalovou kapelou Body Count, se kterou později dokonce vyrazil na tour. V roce 1992 spolupracoval s Body Count na jejich debutovém albu, které obsahovalo nejkontroverznější song celé jeho kariéry s názvem *Cop Killer*. Tato píseň byla velkou částí veřejnosti odsouzena za podněcování k násilí vůči policii, avšak její tvůrci se ohradili argumentací, že pouze chtěli poukázat na problém policejní brutality a rasismu tak, jak jej vnímá černá komunita v Los Angeles.⁵⁰ Nicméně tato rozporuplná nahrávka vedla k ohnivým debatám, což vyústilo až v to, že mu vydavatelství nepovolilo vydání jeho dalšího sólového alba s názvem *Home Invasion*. V důsledku toho se rapper rozhodl rozvázat smlouvu se Sire/Warner Bros. Records a po zbytek 90. let vydával svou tvorbu pod vlastním vydavatelstvím Rhyme Syndicate and Priority Records.

2.3.2 N.W.A

O'Shea Jackson, který se později proslavil jako Ice Cube, vyrůstal se svými rodiči v jižním Los Angeles a vždy se zajímal více o hudbu a knihy než o kriminální činnost gangů. V roce 1986 se seznámil s Andrem Youngem, později známým jako Dr. Dre, který měl s Ice Cubem totožné zájmy v hudbě a psaní rapových textů. Tito dva mladíci začali spolupracovat s bývalým drogovým dealerem Ericem Wrightem, který si říkal Eazy-E a vlastnil vydavatelství Ruthless Records, založené jeho vlastními prostředky. Eazy-E potřeboval materiál pro skupinu HBO, se kterou chtěl podepsat vydavatelskou smlouvu. HBO však odmítli text na song *Boyz-n-the-Hood* od Ice Cuba, a tak se Eazy-E rozhodl tuto skladbu nahrát sám, načež spolu tito tři interpreti začali spolupracovat a vznikla skupina s názvem Niggaz Wit Attitude (N.W.A). Po vydání několika společných nahrávek odjel Ice Cube na rok studovat do Phoenixu na Technologický Institut. Když se v roce 1988 vrátil, skupina měla dva nové členy, byli jimi MC Ren a DJ Yella. Zároveň bylo již dokončeno sólové album Eazy-Eho a pomalu začínala práce na společném projektu s názvem *Straight Outta Compton*. Toto album vyšlo v roce 1989, přičemž bylo prodáno 750 000 kopií ještě dříve než N.W.A vyjeli na tour. Mezitím vznikla obrovská mediální bouře okolo velmi kontroverzní skladby *Fuck tha Police*, která vyústila až ve varovný dopis od FBI. Po skončení tour se Ice Cube dostal do finančního sporu s manažerem N.W.A, Jerry Hellerem, který údajně Cuba připravil o honorář. Tito dva spolu stanuli u soudu, načež se Ice Cube dal na sólovou dráhu. N.W.A pokračovalo s vydáváním bez Ice Cuba a v roce 1991 navzdory silné politické kritice a zákazům prodeje v některých obchodních řetězcích dosáhlo jejich druhé album *Niggaz 4 Life* na první místo v žebříčku prodejnosti pouhé dva týdny po svém vydání.⁵¹ Členové N.W.A měli během několika let svého působení velmi početné záznamy u policie, většinou se jednalo o obvinění ze slovního útoku, které vždy končili buď propuštěním, nebo urovnáním. Později byl Dr. Dre zapleten do

⁵⁰ *Thank God hip-hop came along*. [online]. 2008 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2008/may/17/urbanmusic.features>

⁵¹ STEWART, Dan. *When N.W.A Was America's Most Dangerous Group*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://time.com/3997534/nwa-history-1991/>

mediálně známé kauzy, kdy byl obviněn z napadení ženy v televizní rapové show, které poté musel zaplatit mimosoudní vyrovnání. Na začátku roku 1992 se N.W.A rozpadlo a její zbývající členové se dali na sólovou dráhu.⁵² Dr. Dre dokonce opustil i label Ruthless, aby mohl spolu s Marionem „Suge“ Knightem založit vydavatelství s názvem Death Row Records. Sólové dráhy bývalých členů N.W.A byly velmi úspěšné. MC Ren vydal své EP⁵³ s provokativním názvem *Kizz My Black Azz*, které se stalo platinovým. Kromě Ice Cube měl největší úspěch Dr. Dre, jehož album *The Chronic* se stalo v roce 1993 třikrát platinovým. Toto album sklidilo velký úspěch také u kritiků a vzešly z něho hity jako *Dre Day* nebo *Nuthin' But a 'G' Thang*, na kterém hostoval tehdy ještě ne tak známý Snoop Doggy Dogg. Zároveň Dre na desce zesměšňoval Eazy-Eho, který ve stejném roce odpověděl svým EP *It's on (Dr. Dre) 187um Killa*, obsahujícím jeho nejznámější track *Real Muthaphuckkin G's*, což byl vlastně diss⁵⁴ na Dreho, Snoop Dogga a celé Death Row Records. Rok na to vydal Snoop Dogg pod Death Row své první sólové album *Doggystyle*, které mu celé produkoval Dre. Dva roky na to, poté co se Eazy-E rozešel se svým dlouholetým manažerem Jerry Hellerem, se komunikace mezi bývalými členy N.W.A výrazně zlepšila. Brzy se dokonce hovořilo o obnovení skupiny prostřednictvím nového společného projektu. Ice Cube později prohlásil, že ačkoliv opustil skupinu jako první kvůli své úspěšné sólové kariéře, lituje toho. Podle něj mohli N.W.A mnohem lépe využít svého raného potenciálu. V roce 1995 zemřel Eazy-E na AIDS, což bylo obrovskou tragédií pro celou hip hopovou scénu. Krátce před jeho smrtí jej v nemocnici navštívili Dr. Dre i Ice Cube. Po jeho smrti se spustila obrovská soudní tahanice o majetek mezi obchodními partnery a dědici, včetně jeho devíti dětí se sedmi různými ženami. Jeho poslední album nesoucí název *Str8 off tha Streetz of Muthaphukkin Compton*, bylo vydáno až posmrtně, v roce 1996. Později se dlouho očekávané sjednocení N.W.A začalo jevit jako velmi nadějně, když Ice Cube, Dr. Dre a MC Ren nahráli společný track na Ice Cubeovo nové album *War & Peace vol. 2 (The Peace Disc)*. K ničemu takovému ale nikdy nedošlo. V pozdějších rozhovorech Dre prohlásil, že do roku 2001 se mu nezdály žádné z jejich nových studiových nahrávek dostatečně silné na to, aby mohly být vydány.^{55 56 57}

2.4 Biggie vs. Tupac

Symbolem rivality mezi východním a západním pobřežím se stal souboj dvou slavných jmen. Na jedné straně stál newyorský The Notorious B.I.G., přezdívaný také Biggie, který vydával pod labelem Bad Boy Records, jenž patřil Seanu „Puff Daddymu“ Combsovi. Na straně druhé stálo vydavatelství Death Row Records, pod kterým nahrával Tupac Amaru Shakur. Tento spor mezi dvěma rapery, kteří byli paradoxně přátelé, měl za následek několikaletou nenávisť

⁵² MYINT, B. *N.W.A: Where Are They Now?* [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z:

<http://www.biography.com/news/nwa-where-are-they-now-straight-outta-compton>

⁵³ EP (z anglického Extended Play, doslova „prodloužené hraní“) – označení pro hudební nahrávku, která překonává běžný rozsah singlu, ale zároveň je příliš krátká na to, aby se dala označit jako klasické album.

⁵⁴ Diss track – nahrávka určená k ponižení rapového rivala, je to vedlejší produkt rapových beefů.

⁵⁵ ERLEWINE, Stephen. *N.W.A – Artist Biography*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z:

<http://www.allmusic.com/artist/nwa-mn0000314793/biography>

⁵⁶ HELLER, Jerry. *Ruthless: A Memoir*. Gallery Books, 2006. str. 28.

ISBN 1416917926.

⁵⁷ *N.W.A* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/N.W.A>

mezi nahrávacími studii, rapery, fanoušky a gangy, které od sebe dělila plocha prakticky celých Spojených států amerických. I přesto však skončil velkou tragédií, jež se nesmazatelně zapsala nejen do dějin hip hopu, ale hudby jako takové.

Christopher Wallace se narodil roku 1972 v Brooklynu, v New Yorku. Rapu se věnoval již od malička. Vystupoval například s místními skupinami jako Old Gold Brothers nebo The Techniques. Do patnácti let se Christopher věnoval prodávání cracku ve své čtvrti v Brooklynu. Později se dealování drog vzdal, aby se mohl naplno věnovat rapu a prvních několik nahrávek nahrál ve svém sklepě. Jednu z těchto nahrávek si poslechl také Sean Combs, který v té době pracoval pro Uptown Records jako hlavním hledač talentů. Později roku 1993 Sean neboli Puff Diddy opustil Uptown Records, aby mohl založit své vlastní vydavatelství s názvem Bad Boy Entertainment, se kterým Biggie podepsal kontrakt. The Notorious B.I.G. dopomohl labelu Bad Boy k titulu jednoho z nejvíce úspěšných rapových vydavatelství 90. let, především svým albem *Ready to Die*, které sklídilo obrovský úspěch a umístilo se na předních příčkách tehdejších hudebních žebříčků.⁵⁸ Jelikož byla tato deska jediným vydaným materiálem v době kdy Biggie žil, stala se 4x platinovou a hity jako *Big Poppa*, *Juicy* nebo *One more chance / Stay with me*, jsou dodnes nesmrtelnými. Po tomto velkolepém úspěchu začal být The Notorious B.I.G. zván na vystoupení a nahrávky slavných interpretů, mezi něž patřil například Michael Jackson, který si jej v roce 1995 přizval k písni *This time around* z alba *HIStory Past, Present and Future, Book I*. Kvůli tomu, jak moc se popularita Biggieho spolu s Bad Boy Records zvedla, začalo soupeření s konkurenčním Death Row z Kalifornie a jeho šéfem Marionem „Suge“ Knightem, který měl svou vlastní hvězdu, Tupaca.⁵⁹

Tupac Amaru Shakur se paradoxně narodil v newyorském Harlemu v roce 1971. Jeho rodiče byli členy hnutí Black Panthers.⁶⁰ Tupac vyrůstal pouze s matkou a sestrou na pokraji chudoby a většinu svého mládí prožil stěhováním napříč celou zemí. Zlom nastal, když se rodina přestěhovala do Baltimoru. Tupac se přihlásil na prestižní Baltimorskou školu umění, na kterou byl přijat a bylo mu uznáno stipendium. V té době začal Tupac psát texty a zlepšovat svou poezii, což bylo zásadní pro jeho budoucí život. Později bohužel musel studium ukončit, neboť se jejich rodina přestěhovala do Marin City v Kalifornii. Zde nastal další problém – Tupacova matka Afeni podlehla drogové závislosti. Tupac v té době prodával drogy ve stejné čtvrti, kde si jeho matka kupovala dávky, což pro něj bylo jedním z impulzů k zanechání kriminální činnosti. Tím hlavním však byla láska k rapu.⁶¹ V roce 1989 se seznámil s Leilou Steinberg, která se později stala jeho manažerkou. Rok na to se Steinbergové podařilo Tupaca dostat k Atronu Gregorymu, který ho prosadil jako hostujícího účinkujícího na koncertě skupiny Digital Underground. Gregory později nabídl Tupacovi smlouvu s Interscope Records, načež vyšlo jeho první album *2Pacalypse Now*, díky kterému vzniklo

⁵⁸ HUEY, Steve. *The Notorious B.I.G. – Artist Biography*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/the-notorious-big-mn0000892827/biography>

⁵⁹ *The Notorious B.I.G.* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/The_Notorious_B.I.G.

⁶⁰ Black panthers – radikální levicová černošská organizace, která působila v USA v 60. letech 20. století

⁶¹ GOLUS, Carrie a Martha COSGROVE. *Tupac Shakur: by Carrie Golus in consultation with Martha Cosgrove*. Minneapolis: Lerner Publications, 2007. str.7. ISBN 0822566095.

jméno 2Pac. I přesto, že na albu nebyly žádné komerční hity, prodalo se přes jeho 500 000 kopií, což utvrdilo Tupacovu pozici na rapové scéně. Tupac se ve svých textech snažil poukázat na sociální problémy jako násilí a drogy. Věřil, že když se o těchto problémech bude veřejně mluvit, přijde jejich zlepšení. I přesto si však často stěžoval na to, že je jeho tvorba mnohými lidmi nepochopena.⁶² Později přišly problémy se zákonem, kdy několikrát málem skončil za mřížemi, avšak obžaloby byly ve většině případů staženy. I přes tyto potíže jeho hvězdná kariéra pořád stoupala a v roce 1993 vydal své druhé album *Strictly 4 My Niggaz*, ve kterém pokračoval ve svém kázání o sociálních problémech.

V roce 1994, byl Tupac několikrát postřelen před Manhattanským nahrávacím studiem, Quad. Pachatelé byli dva mladí černoši, kteří nebyli nikdy dopadeni a Tupac se domníval, že za tímto útokem stál jeho rapový rival Biggie Smalls. Několik měsíců poté byl Tupac odsouzen k pobytu ve vězení na čtyři a půl roku za sexuální napadení fanynky. Když v roce 1995 vyšlo jeho třetí album *Me against the world* byl ještě pořád ve vězení. Na albu se objevila i velmi dojemná skladba *Dear Mama* věnovaná jeho matce Afeni, díky které se album označovalo nejen za reálné svědectví bolesti a hněvu, ale také za emoční zpověď. Později toho roku navštívil Tupaca ve vězení šéf Death Row a nabídl Tupacovi zaplacení kauce 1,3 milionu dolarů za to, když podepíše kontrakt s jeho labelem. Tupac souhlasil a byl propuštěn po pouhých osmi měsících svého trestu. Jeho debutové album pod Death Row neslo název *All Eyez On Me* a bylo oslavou takzvaného „thug life“, což ve volném překladu znamená „život gangstera“. První singl z alba s názvem *California Lov*, produkoval Dr. Dre. Tento song umístil na prvním místě ve všech žebříčcích a stal se Tupacovou nejznámější skladbou. Dva měsíce po vydání se album stalo devětkrát platinovým. Později v červnu 1996 vydal Tupac diss *Hit 'Em Up* na Biggieho a Puff Daddyho. V této době již bylo napětí mezi východem a západem tak velké, že byl tento beef považován za největší v historii rapu. 7. září 1996 se navždy zapsalo do dějin. Když se Tupac v Las Vegas vracel ze zápasu Mika Tysona a zastavil auto na červené, z jiného auta vysedl muž a padlo třináct výstřelů, které byly pro Tupaca fatálními. Zemřel po šesti dnech v nemocnici. Jeho vražda nikdy nebyla objasněna.⁶³

Pouhých šest měsíců po smrti Tupaca byl 9. března 1997 zabit také Biggie, když v Los Angeles opouštěl party *Vibe* magazínu. Tato vražda proběhla úplně stejně jako v případě Tupaca a také nebyla nikdy objasněna. Oba interpreti se dočkali posmrtného vydání desky. V případě Biggieho to bylo *Life After Death*, na kterém se objevily jména jako Puff Daddy, Jay-Z nebo R Kelly. Toto album bylo zároveň nominováno ve třech kategoriích cen Grammy a po prodání více než 10 milionů se v roce 2000 stalo diamantovým. Tupacovo posmrtné album *Don Killuminati: The Seven Day Theory* bylo vydáno pouhých osm týdnů po jeho zabití a bylo prvním ze šesti alb vydaných po jeho smrti. Dohromady se prodalo kolem 75 milionů jeho alb.

⁶² *Tupac Shakur Biography*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://www.aceshowbiz.com/celebrity/tupac_shakur/biography.html

⁶³ *Biggie & Tupac The Story Behind the Murder of Rap's Biggest Superstars*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aBJvSjVkhVY>

3 Současná rapová scéna v USA

Od smrti Tupaca a Biggieho uběhly více než dvě dekády a během této doby transformovala rapová scéna do naprosto odlišné podoby. Cílem této kapitoly bude přiblížit co nejvíce současnou rapovou scénu v jejím rodišti, tedy v USA. To zahrnuje jak vymezení ohnisek kultury, kterých během uplynulé doby zásadně přibýlo, tak seznámení s nejjásadnějšími interprety v jednotlivých městech a jejich tvorbou.

3.1 Přejchod k trapu

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, zvukový podklad k rapu vznikal dříve za pomoci gramofonových desek. Dnes už tomu tak není, především díky technickému pokroku a mnohonásobně větším možnostem tvorby zvuku. Největším fenoménem současné doby je bezpochyby trap music. Slovo „trap“ odkazuje na drogové doupě nebo dům, kde se produkují a následně prodávají narkotika. Obsahy rapových textů se tedy této drogové tematiky velmi často dotýkají. Nemusí to nutně znamenat raperovu náklonnost k drogám, spíše se jedná o reflexi života na amerických předměstích. Trapové beaty jsou víceméně podkladem pro příběhy o pouličním životě, jak už je u rapu zvykem, na druhou stranu se můžeme zároveň setkat s chytlavými party tracky.

Kořeny trapu sahají přibližně do roku 1990, avšak pozornosti se mu dostalo až na začátku nového tisíciletí, kdy DJové začali míchat styl crunk⁶⁴ se syntézami zvuků vytvářenými za pomoci syntetizérů.⁶⁵ Tímto sloučením vznikl typický trapový zvuk. Popularita tohoto nového žánru poprvé propukla, když atlantští rapeři Young Jeezy a T.I. použili na svých albech právě tento typ zvuku. Jeezy svým debutem ukázal pravý potenciál trapu a navzdory jeho kostrbaté lyrické stránce mělo album úspěch po celé zemi.

Samotný trapový zvuk má zhruba 140 bpm⁶⁶ a dá se definovat jako sloučenina několika hudebních stylů. Tím prvním je hip hop, který má podobné tempo a strukturu skladby. Dalším je dubstep⁶⁷, se kterým sdílí znak bubnů. Posledním stylem je dub⁶⁸, díky kterému jsou trapové beaty nízkofrekvenční, se silným důrazem na opakování. V trapu se ve velkém měřítku využívají tvrdé a melodické zvuky syntezátorů, které slouží jako podklad. Dále zvuk obsahuje ostré, špinavé a rytmické snare drumy⁶⁹, hluboké kick drumy⁷⁰, tvořené bicím automatem Roland TR-808, a v neposlední řadě dvakrát, nebo třikrát zrychlené hi-haty⁷¹. Celková atmosféra zvuku je dokreslena využitím kláves, strun nebo mosazných a dřevěných nástrojů.

⁶⁴ Crunk – specifický hip hopový styl rozšířený hlavně na jihu USA.

⁶⁵ Syntetizér – elektronický hudební nástroj, ve kterém se výsledný zvuk tvoří za pomoci syntéz.

⁶⁶ bpm – zkratkou pro beats per minute (úderů za minutu) a označuje exaktně tempo hudební skladby.

⁶⁷ Dubstep – hudební styl s důrazem na velmi masivní basovou linku.

⁶⁸ Dub – hudební styl spjatý se stylem reggae, z kterého velmi úzce vychází. Je to pomalá a velmi temná hudba, kde hlavní význam mají důrazné a překombinované bubny a výrazná basová linka.

⁶⁹ Snare drum – bicí nástroj, vytvářející ostrý zvuk za pomoci paliček na bicí (vířivý buben).

⁷⁰ Kick drum – velký buben, vytvářející hluboký zvuk za pomoci ruční paličky nebo šlapky ovládané nohou (basový buben neboli kopák).

⁷¹ Hi-hat – část bicí soupravy, tvořena dvěma činely nad sebou, přičemž horní je ovládán pedálem (hajtky).

Všechny tyto segmenty dohromady tvoří ponurou a krutou atmosféru, ve které se zrcadlí mnohdy tragický osud, jenž bývá důsledkem pouličního života.⁷²

Trap si drží své prvenství na poli rapové hudby od roku 2009, kdy zažil masovou expanzi a stal se mainstreamem⁷³, což vydrželo až do dnes. Nahradil dříve velmi rozšířený styl produkce boom bap⁷⁴, který dnes již není dominantní, ačkoliv v posledních letech se k němu vrací někteří umělci jako například Joey Bada\$\$.

3.2 Hlavní epicentra kultury

Rap je unikátní tím, jak velkým počtem rozdílných stylů disponuje. Tyto styly vznikají většinou ve velkých metropolitních městech, které slouží jako jakési „líhně“ mladých talentů, kteří se většinou vydávají ve šlápějších svých starších kolegů v dané oblasti. Tímto procesem se tvoří městské komunity, lišící se od dalších městských komunit v jiných částech země. Cílem této podkapitoly je představit nejdůležitější města klíčová pro americkou rapovou scénu.

Hlavním městem rapu je v současnosti Atlanta ve státě Georgia. Od funkových melodii 90. let hraných skupinami jako Outkast nebo Goodie Mob, přes dunivý nekompromisní trapový zvuk umělců jako Gucci Mane, až ke klubovým hymnám a autotunovým⁷⁵ baladám Futura a 2 Chainze. Atlanta již více než dvě desetiletí vypouští do světa neustále novou, kvalitní a inovativní hudbu. Nejen že rap ovládl rádiové vysílání ve městě, je zde také vybudována masivní infrastruktura nahrávacích studií, což je ideální půda pro mladé umělce, kteří jsou navíc ovlivňováni velikány jako Waka Flocka Flame, Gucci Mane nebo Migos. Rapová hudba je zde jednoduše řečeno vnímána jako hlavní kultura, bez rozdílu barvy kůže nebo pohlaví. Atlanta možná nemá tak dlouhou a bohatou historii jako New York, ale v současné době není v Americe lepší půda pro rapovou kulturu než zde.⁷⁶

Dá se říci, že kdyby neexistovalo město New York, neexistoval by ani hip hop. Od dob kdy Kool Herc a Grandmaster Flash v Bronxu v 70. letech mixovali nahrávky a pořádali první hip hopové akce, až po dominantní postavení Bad Boy Records spolu s Biggiem v 90. letech a na začátku nového tisíciletí, byl hip hop vždy spojován s New Yorkem. Jeho nejznámějšími tvářemi jsou například Jay-Z, 50 Cent nebo Nicki Minaj. Město i nadále zůstává obchodním a mediálním centrem hip hopu. Navzdory své dlouholeté historii však New York ztratil své místo jako umělecké centrum žánru. Newyorský styl se totiž odjakživa zaměřoval spíše na lyrickou stránku rapu, což je téměř po celé desetiletí komerčně irelevantní disciplína. Momentálně nejúspěšnějšími interprety jsou A\$AP Rocky, A\$AP Ferg a French Montana, kteří jsou známí osvojením jiných stylů, než jsou v New Yorkem tradicí.⁷⁷

⁷² PEPIN, Charlie. The Six Thirty. *GENRE BREAKDOWN: WHAT IS TRAP MUSIC?* [online]. 2017 [cit. 2017-05-04].

Dostupné z: <http://thesixthirty.com/ravefaced/genre-breakdown-trap-music/>

⁷³ Mainstream (hlavní proud) v hudbě značí hlavní a nejvíce populární styly.

⁷⁴ Boom bap – styl rapové produkce dříve rozšířený hlavně na východním pobřeží. Jeho typickým znakem je výrazný akustický buben a sampley.

⁷⁵ Auto-tune – zvukový efekt, který se používá pro změnu rozložení vokálního projevu.

⁷⁶ Noisey. *Noisey Atlanta – Welcome to the Trap – Episode 1.* [online]. 2015 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=21RCdtJvv6g>

⁷⁷ *Scene Guide: New York Hip Hop.* [online]. 2013 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://clashmusic.com/features/scene-guide-new-york-hip-hop>

Třetím nejvýznamnějším centrem je Los Angeles. Tato kalifornská Mekka rapu se vždy stylově odlišovala od jiných měst. Těžko říci, zdali to bylo z důvodu všudy přítomné černošské komunity, nebo bohaté historií gangů a gangsta rapu, který měl dozajista obrovský vliv na současnou scénu. Navzdory všem problémům v okrajových částech města z losangeleského rapu vždy vyzařoval jakýsi neprůstřelný optimismus. Město je zároveň velmi oblíbenou destinací pro nejbohatší a nejúspěšnější rapery Ameriky, kteří se sem stěhují a také tu nahrávají. Jako příklad můžeme jmenovat Kanye Westa, Drakea nebo Chief Keefa. Tyto skutečnosti kultury ve městě dozajista napomáhají. To všechno však zastínilo jedno jméno, které je v moderním rapu uznáváno neuvěřitelným způsobem. Tím jménem je Kendrick Lamar. Jeho album *To Pimp a Butterfly*, které vyhrálo cenu Grammy, do detailu popisuje Los Angeles a mnoho nepřehlédnutelných problémů dnešního světa. Los Angeles bylo vždy slavným městem, nikdy však nebylo pro rap důležitějším, než je tomu nyní.⁷⁸

Role Chicaga má v historii rapu také velký význam. Twista Common, Kanye West a Lupe Fiasco vybudovali městu reputaci bašty inteligentního a často společensky uvědomělého rapu. Tato tvář Chicaga však byla jen dočasná. V dalších několika letech se Chicago stalo nejžhavějším místem pro rapový žánr poté, když se na scéně objevil nový styl drill rap. Drill se zrodil někdy okolo roku 2010 v předměstských částech Chicaga, kde zuřila válka gangů. Ústředním představitelem byl Chief Keef, který tento styl později proslavil po celé zemi. Hlavními znaky drillu jsou atmosférické beaty a agresivní rap spojený s násilím a zbraněmi. Představitelé tohoto žánru jsou z drtivé většiny členové gangů. Chicagu se začalo přezdívat „Chiraq“, což symbolizuje obrovskou míru násilí, která je srovnávána s válkou v Iráku. Proti drillu se zvedla velká vlna kritiky, to však nijak neubralo na jeho slávě. Naopak čím více byl medializován, tím více byl populární. Časem začal být vnímán jako jeden z důvodů nárůstu vražd, a proto mají v Chicagu někteří interpreti zákaz vystupovat. V současné době jsou na chicagské scéně nejslavnější jména jako Lil Durk, G Herbo, Lil Bibby nebo Chance The Rapper.⁷⁹

Každé z větších měst má svou vlastní scénu, já ale považuji tuto čtveřici za v současnosti nejzásadnější. Dalšími důležitými centry americké rapové scény jsou například Oakland, Houston, New Orleans, Miami, Detroit a Philadelphia.

3.3 Jednotliví interpreti

Cílem této kapitoly je vytvořit přehled v současné době nejvýraznějších jmen na americké rapové scéně a shrnout informace o jejich tvorbě. Selekcí interpretů jsem provedl na základě své vlastní zkušenosti, neboť na scéně je jich nepřeberné množství.

3.3.1 21 Savage

Vlastním jménem Shayaa Bin Abraham-Joseph. Slovo „savage“ má v překladu několik významů, jako například divoký, krutý, zuřivý nebo zběsilý. Tímto slovem jsou většinou ozna-

⁷⁸ DRAKE, David. *Los Angeles vs. Atlanta: Who Runs Hip-Hop In 2014?* [online]. 2014 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.complex.com/music/2014/04/los-angeles-vs-atlanta-who-runs-hip-hop>

⁷⁹ Noissey. *Welcome to Chiraq – Chiraq – Ep 1.* [online]. 2014 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TybFtK6VTVo>

čování členové gangů nebo kriminálně aktivní jedinci. Číslo 21 v jeho jméně vzniklo, když se Shayaa v den svých 21. narozenin spolu se svým nejlepším přítelem zapletl do přestřelky, kterou jeho kamarád nepřežil. Tento atlantský rapper je označován jako nejvíc „real“⁸⁰ na scéně, neboť v jeho textech nejsou žádné lži. Téma v jeho skladbách mají skutečný ráz realismu, což z nich činí velmi chladné a kruté svědectví z jeho dřívějšího života. Jeho tvorba čítá pouhé dva mixtapy⁸¹, což není příliš velký výběr. I navzdory tomu je momentálně jedním z nejvíce žádaných interpretů na celé scéně. 21 Savage je skutečným produktem ulic v tom nejtemnějším slova smyslu a tetování mrtvých přátel na jeho kůži jsou toho důkazem.⁸²

3.3.2 Migos

Atlantská skupina Migos se skládá ze tří členů známých pod pseudonymy Quavo, Takeoff a Offset. Quavo je strýc Takeoffa a Offset je bratranec Quava. Už od úplného začátku Migos spolupracovali s legendou atlantské scény Gucci Manem a v roce 2013 se stali populárními po vydání singlu *Versace*. Tato skladba byla produkována Zaytovenem, což je jeden z předních producentů na scéně. Skupina se zapsala do historie hned několikrát. Jedním z těchto momentů bylo vydání mixtapu *Back to Bando*, jenž obsahoval track s názvem *Look at My Dab*. Tento song získal celosvětovou publicitu díky tanci zvanému „dabbing“, který je dodnes jedním z nejznámějších rapových gest. Naprostý vrchol jejich kariéry však nastal v roce 2016, kdy vydali dlouho očekávané album *Culture*. Pilotní singl s názvem *Bad and Boujee* se stal veleúspěšným a na serveru Youtube má přes 350 milionů shlédnutí.⁸³

3.3.3 French Montana

Karim Kharbouch se narodil v Maroku, kde žil do svých třinácti let. Později se svými rodiči a dvěma mladšími bratry emigroval do newyorského Bronxu, kde musel po odchodu otce žít sám celou rodinu. Jeho jméno vzniklo kombinací francouzského Maroka a postavy Tonyho Montany z filmu *Scarface*. Toto jméno symbolizuje jeho neúnavné pronásledování amerického snu, ale také jeho kořeny. V roce 2003 byl postřelen do hlavy, ale přežil a po několika týdnech v nemocnici byl propuštěn. Montana začínal svou rapovou kariéru v battlech a později spolu se svým mentorem Maxem B začal prodávat mixtapy a DVD *Cocaine City*, čímž si získal pozornost některých velkých labelů. Nakonec v roce 2011 podepsal kontrakt s Bad Boy Records a Maybach Music. Během jeho působení na scéně spolupracoval se jmény jako Meek Mill, Lil Durk, Nicki Minaj, YG, Wiz Khalifa, Chief Keef, 2 Chainz, Big Sean nebo A\$AP Rocky a postupem času se stal absolutní legendou. V současnosti má Montana na kontě jedno studiové album a celou řadu mixtapů. Jeho rap se vyznačuje velmi uhlazenou a dobře stravi-

⁸⁰ Real – slangový výraz v rapu, označující „opravdového“ rapera, jehož texty vychází z prožitých událostí.

⁸¹ Mixtape – písňová kompilace, ve které samotné pořadí a umístění jednotlivých skladeb je základním tvůrčím prvkem.

⁸² 21 SAVAGE – *Before They Were Famous*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gs1GwRSvyrU>

⁸³ Noisyy. *Noisyy Atlanta – Meet the Migos – Episode 2*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LE0N9tTs2Ho&t=359s>

telnou flow⁸⁴, zpívanými melodickými refrény a typickým rukopisem je pokřik „haaa“, vyskytující se téměř ve všech jeho skladbách.⁸⁵

3.3.4 Kendrick Lamar

Stejně jako jeho slavní předchůdci N.W.A, pochází Kendrick z Comptonu v Los Angeles. Jeho prvním velkým úspěchem bylo album *Section.80*, vydáno exkluzivně přes iTunes. O rok později vydává album *good kid, m.A.A.d city*, které se prakticky ihned stalo klasikou a je hodnoceno jako jedno z nejlepších rapových alb současnosti. Později vydal ještě další dvě alba – *To Pimp a Butterfly* a *DAMN.*, která byla ne méně úspěšná. Kendrick Lamar je sedminásobný držitel cen Grammy, což je pro rapového umělce naprosto nevídaný úspěch. Je znám svým vyvinutým smyslem pro vyprávění, představitivost, hru se slovy a rozmanitostí skladeb. Jeho lyrická stránka přinesla na západní pobřeží naprosto nový rozměr rapového projevu. Zároveň je umístěn na 9. místě mezi 10 nejlepšími rapery všech dob, vedle Jay-Zho, Nase, Biggieho a dalších legend.⁸⁶

3.3.5 Lil Durk

Durk je raper a zpěvák pocházející z Englewoodu v jižním Chicagu. Jeho rap se vyznačuje velmi kvalitní a údernou flow, zpívanými refrény a poměrně častým auto-tunem. Ve svých textech se dotýká jak klasických témat drill music, jako je násilí a zbraně, tak sociálně uvědomělých, rasových, a dokonce i milostných problémů. Momentálně je upsán společnosti Def Jam records, dříve však byl členem French Montana labelu Coke Boys. I přesto že není členem Chief Keefova labelu GBE, má velmi blízko k jeho členům, neboť vyrůstali ve stejné čtvrti a jsou také členy stejného gangu zvaného *Black Disciples*. Počátky jeho kariéry byly podobné jako u většiny interpretů drill music. Měl mnoho problémů se zákonem, což vedlo až ke zrušení jeho koncertů.⁸⁷ Předtím, než se Durk proslavil svým hitem *Dis Ain't What U Wan*, vydal tři mixtapy, které už tehdy sklidily velký úspěch. Jeho vlastní label *OTF*⁸⁸ pod sebou měl jména jako L'A Capone (zavražděn), OTF NuNu (zavražděn), RondoNumbaNine (odsouzen k 39 letům vězení za vraždu) a další. V roce 2015 vydává své debutové album *Remember My Name*, které bylo spíše komerčně úspěšné. U jeho fanoušků se dočkal většího uznání mixtape *300 Days, 300 Nights* vydaný několik měsíců poté, co vyšla deska. Celkem má tento interpret na kontě dvě alba a osm mixtapů a v současnosti je považován za nejúspěšnějšího chicagského umělce.⁸⁹

⁸⁴ Flow (proud) – kombinací dvou elementů, ze kterých vychází finální znění rapu. Jsou to schémata rýmů a intonační techniky.

⁸⁵ *French Montana*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/French_Montana

⁸⁶ KELLMAN, Andy. *Kendrick Lamar – Artist Biography*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z:

<http://www.allmusic.com/artist/kendrick-lamar-mn0002709646/biography>

⁸⁷ Noisey. *Lil Durk Terrifies the City – Chiraq – Ep 4*. [online]. 2014 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z:

<https://www.youtube.com/watch?v=BSOtKXV2reo>

⁸⁸ OTF – zkratka pro Only The Family (pouze rodina).

⁸⁹ *Lil Durk*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://genius.com/artists/Lil-durk>

4 Evropská forma rapu

Nejen v USA nabyl rap popularity, úspěch získal také zejména v Evropě, kde vzniklo mnoho rozdílných a unikátních stylů. Prakticky každá evropská země má svou větší či menší komunitu, Českou republiku nevyjímaje. Cílem této kapitoly bude představit tu nejzajímavější, nejrozvinutější a nejunikátnější rapovou scénu v Evropě a porovnat ji s originální americkou. Jedná se o britský žánr zvaný grime.

4.1 Britský grime a jeho počátky

Grime, v překladu „špína“ je hudební styl, který vykrytalizoval z UK Garage⁹⁰ na přelomu tisíciletí. Jeho vznik lze lokalizovat prakticky pouze v Londýně. Jedná se o žánr zahrnující specifický zvuk, instrumentální tvorbu, pro niž je charakteristické bpm kolem 140 a samozřejmě to, co tento žánr nejvíce provázalo s kulturou hip hopu, a tím je vokální projev neboli rap.

Co je pro grime nejvíce specifické, jsou jeho počátky a zejména to, jakým způsobem se šířil. Hlavním prostředkem byly pirátská rádia (například Rinse FM), dále potom pódia zaplivaných klubů východního a severního Londýna. První interpreti se objevují mezi černošskou komunitou Londýnského předměstí, jedná se o mladé černochoy denně se potýkající s životem velkoměsta – se zbraněmi, drogami a násilím. Život kolem nich byl také hlavní inspirací pro tvoření textů. Mezi jednotlivými interprety, ať už jsou to producenti nebo samotní rapeři, platí přísná teritorialita a z ní plynoucí souboje, podobně jak je tomu mezi hip hopovými umělci v USA. Základní motiv je většinou stejný, jednoduchý a možná až trestuhodně upřímný – mladí kluci sní o bohatství, obdivu a respektu. Jsou-li undergroundem, nebývá to zpravidla z přesvědčení, ale z neschopnosti se z něj vymanit. Proto grime nesnese tak jednoznačné srovnání s punkem 70. let, jak se mnohdy uvádí. Jeho představitelé totiž nejsou schopni, až na výjimky, vzdorovat moderní konzumní společnosti, neformují žádné antisystémové strategie a politickou revoltu. Pochopitelně chtějí najít cestu, jak se legálně dostat k majetku a lepšímu společenskému postavení, ale místo osvobození od komunity jde v první řadě o zábavu a snahu dostat se na pomyslný vrchol. Ve druhé či třetí řadě se jedná o expresivní vyjádření nespokojenosti, které se u mladé městské generace dá očekávat. Velmi důležitými osobnostmi pro grimeovou scénu jsou Dizzee Rascal a Wiley, který je považován za kmotra grimeu. Dizeeho deska *Boy In Da Corner*, vydaná v roce 2003 pod nezávislým vydavatelstvím XL Recordings, známým už z dob rave hnutí, se stala naprosto legendární. Stejně tak o rok později vydaná deska Wileyho s názvem *Tredden' on Thin Ice*.⁹¹

„Rascal už v té době známý i mimo pirátské vysílačky, na jeho klaustrofobickou suitu o nechtěném těhotenství I Luv U (jakási obdoba Billy Jean z londýnského sídliště Bow E3) pějí ódy kritici a jeho syrový debut Boy in the Corner brzy na to získá prestižní Mercury Prize – cenu britských kritiků za nejlepší album roku.“⁹²

⁹⁰ UK Garage – elektronická hudba pocházející z Velké Británie. Později byla nahrazena UK funky.

⁹¹ DUGGINS, Alexi. *A brief history of Grime*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://www.timeout.com/london/music/a-brief-history-of-grime>

⁹² VESELÝ, Karel. *Hudba ohně: radikální černá hudba od jazzu po hip hop a dále*. Praha: Bigg Boss, 2010. str. 223. ISBN 9788090397316

4.2 Grime vs. Hip Hop

Na americkém kontinentu získává grime pozornost již po delší dobu. Mnozí lidé jej nazývají odnoží hip hopu. Grime má však své vlastní kořeny, grime není hip hop.

Od doby, kdy americká rapová superstar Kanye West při předávání Brit Awards⁹³ přizval na pódium řadu grime umělců, začal být grime celosvětově vyhledávaným pojmem, který byl dříve známým spíše jen na britských ostrovech a v některých evropských zemích. Následně byla tato skutečnost podpořena tím, že jeden z nejúspěšnějších amerických interpretů současnosti Drake podepsal kontrakt s britským labelem *BBK (Boy Better Know)*.

Srovnávání grime s hip hopem se stává velmi častým omylem a lidé, kteří se s ním nově seznámí, o něm většinou mluví jako o „britském rapu“. Tato neustálá srovnávání považují za zavádějící, ačkoliv se charakteristiky těchto žánrů v některých místech prolínají, grime je osobitou hudební formou se svou vlastní historií, vyvinul z naprosto odlišných stylů jako hip hop. Důkazem je například styl drum and bass⁹⁴, který nemá s hip hopem absolutně nic společného. Jednoduše řečeno, nazývat grime podžánrem hip hopu je odmítání těchto životně důležitých vlivů a popírání jedinečného kulturního dědictví, které si zajistilo své místo na hudební scéně jako jedna z nejživějších forem projevu, které dnes existují.

Je třeba si uvědomit, že grime freestyle⁹⁵ je odlišný od klasického rapového freestylu, kdy grime umělci většinou končí rým stejným slovem. V grime freestylu je většina předneseného materiálu napsána předem a hodnotí se spíše flow. Zářným příkladem je Skeptův devítiminutový freestyle pro *WestwoodTV*, což je přehlídka již existujících textů a instrumentálů, podaných úplně novým způsobem. U hip hopových freestylů je na rozdíl od toho hlavním ukazatelem míra improvizace interpretů, kteří se snaží v danou chvíli vymýšlet nové, do sebe zapadající rýmy. Tato metoda je dlouho fungující tradicí, i přesto se však grime setkává s neustálou kritikou označující grime freestyle za falešné, ačkoliv se jedná pouze o odlišnou metodiku. To především kvůli neustálému srovnávání těchto dvou žánrů vede ke zmatku. Hlavní prací grime MCs je ve velmi krátké době posoudit, který text se nejlépe hodí do daného instrumentálu a jak s ním nejlépe pracovat. Také považují za nutno podotknout, že tempo grime beatů je téměř dvakrát rychlejší než u hip hopu.

Když se vrátíme do roku 2002, kdy na rádiu Rinse FM hrál DJ Slimzee, zatímco Wiley a Dizzee Rascal mezi sebou slovně soupeřili, zjistíme, že právě v této době se formoval grime. Tato hudba vznikala téměř 3500 mil od Brooklynu, v oblasti zvané Bow, ve východním Londýně. Na první poslech je poznat mnohem temnější zvuk než u hip hopu. Lyrický obsah a zvuk nástrojů také vhodněji reprezentuje životní styl, který jeho umělci žijí. Grime svým rychlým tempem symbolizuje život jeho představitelů ve 140 bpm, což znamená rychlý, vzrušující a nikdy nezastavující.

Dalším rozdílem těchto žánrů je způsob jejich pronikání mezi širokou veřejnost. Expanze hip hopu už od svých počátků fungovala na bázi nahrávacích studií. Začínající interpreti

⁹³ Brit Awards – každoroční udílení cen britské populární hudby.

⁹⁴ Drum and Bass je elektronická taneční hudba, která je charakteristická výraznou basovou linkou spolu s bicími.

⁹⁵ Freestyle rap – styl improvizace, buď s hudbou nebo bez, kde jsou recitovány texty bez určitého subjektu nebo struktury.

s cílem propagovat své umění byli nuceni upisovat se vydavatelstvím, která je vázala smlouvami. V počátcích grime music fungovala jako prostředek pro šíření pirátská rádia hrající skladby lokálních interpretů za využití prakticky nulového finančního kapitálu. Díky této improvizované propagaci skrz rádia bylo možné pořádat vystoupení, která navštěvovali jejich posluchači. Se stoupající popularitou žánru však začal tento undergroundový způsob expanze ustupovat a v současné době funguje grime na komerčních principech stejně jako hip hop. Významným bodem propagace se stal internetový server YouTube, kde dnes fungují známé grimeové kanály jako například SBTV, JDZmedia nebo GRM Daily.

Jedním z dalších rozdílů mezi těmito subkulturami jsou slova beef a clash, která jsou často zaměňována. V grime music znamená slovo clash souboj dvou MCs na předem určeném místě v předem určený čas. Tento souboj většinou končí ihned po závěru slovní výměny. Clashes jsou organizovány Jammerem, který pro tyto události založil speciální turnaj zvaný *Lord of the Mics*. Příkladem je například legendární clash Skepty a Devilmana. Na druhé straně je beef v americké kultuře chápán jako spor, který přetrvává delší dobu, přičemž se interpreti vzájemně ponižují vydáváním útočných diss tracků. Typickým beefem je například dříve zmíněný spor Tupaca a Biggieho.

V posledních několika letech je zaznamenáváno pronikání vlivu trap music do britské kultury. Grime umělci stále v hojnějším počtu využívají trapových beatů, což se setkává s poměrně velkou kritikou na scéně. Tento jev kritizuje Skepta ve své skladbě *Ace Hood Flow*, ve které rapuje:

*„I've been keeping my ear to the streets
The UK run out of ideas
Everybody doing covers of American beats
If it's not the Ace Hood "Hustle Hard" flow
Then it all sounds like Rick Ross to me
This is the shit I'm supposed to respect?
Fuck that nigga SMD
P A U S to the E
Dunno who you're pretending to be
I don't care what gun you bang
I don't care what drug you sell
Fuck you man
Because I got a manager, a DJ
7 MC's and five producers on my label
So before you start eating food in the game
Better bring something to the table“⁹⁶*

Skepta v této skladbě vyjadřuje svou nespokojenost s aktuálním děním na grime scéně. Označuje zde některé interprety za neupřímné a kritizuje jejich snahu přiživit se na americké kultuře.

⁹⁶ GENIUS. *Ace Hood Flow – Skepta*. [online]. 2012 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://genius.com/Skepta-ace-hood-flow-lyrics>

Co se týče lyriky, mohou se svými tématy jak rozcházet, tak shodovat. Důvodem je podobná orná půda, na které nahrávky vznikají. Mám tím na mysli pouliční život, kterým si prochází jak američtí, tak britští interpreti. Hlavními motivy jsou, jak již bylo několikrát zmíněno výše, peníze, prodej drog, rivalita gangů, móda nebo sexuální tematika. Toto tvrzení jsem se rozhodl dokázat na porovnání textů zástupců dvou rozdílných žánrů, trapu a grime. Prvním z těchto zástupců je atlantský rapper Gucci Mane, jenž je jedním ze zásadních průkopníků stylu trap. Ve svém tracku *Bricks* otevřeně rapuje o distribuci kokainu a následném finančním profitu.

*„So Icy C.E.O., I'm a fool with the snow
They think I'm putting VVS jewels in the coke
My watch a cool hundred, Paint-job a cold 20
And after this flip, I'm quitting the trap cold-turkey...psych!
The pack in and I'm working
Drought season in, charged your ass a whole 30
But right now you can get it for a low number
The fish scale white: same color my Hummer
Zone-6 polar bears never see Summer
It's Winter all year cause the birds fly under
95 Air Max cause I'm a dope runner
I'm ballin' like an athlete but got no jumper*

*Bricks!
All-white bricks
Off-white bricks
Light-tan bricks
Just hit a lick for 50 more bricks
Ballin' like a bitch with all these bricks
Bricks!
36 zips
That's a whole chick
Want a bad bitch? Gotta have bricks
Yeah that makes sense
Yeah, I make hits
But I still take bricks⁹⁷*

Druhým interpretem je londýnský veterán Giggs, který působí na grime scéně již od roku 2008. Ve své skladbě *Hustle On* rapuje taktéž o dealování drog a o násilných aktech z této činnosti vycházejících.

*„Let me tell you man bout the trap house
Wrap up the crack round*

⁹⁷ GENIUS. *Bricks – Gucci Mane*. [online]. 2008 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://genius.com/Gucci-mane-bricks-lyrics>

*Dash out and smash out
Back out for castle
Check out the crack house
Shot cats the same place
Your lap back and mash out
Junkies getting cash out
Hit west, get my cash out and splash out
My niggas roll up with a strap out
Bare black gang, what you know bout a black out?
My niggas back out and slap out
Submission hold makes you give up and tap out
I get violent and I lash out
Excuse me I bring the back round the trap now (sorry bout that)
From the Reeboks then got the Max out
From 10 boxes the Ralph boots and the smash out
And niggers rap to lay the whole map out
That's why I got the pen and contract out⁹⁸*

V této kapitole jsem chtěl názorně poukázat na fakt, že grime je sice do určité míry ovlivněn hip hopem, ale nazývat jej subžánrem hip hopu je přinejmenším velmi nepřesné. Historie grime music je komplexní, a ačkoliv může znít nebo vypadat jako jakási anglická verze amerického rapu, jeho význam je mnohem hlubší.

⁹⁸ Genius. *Hustle On – Giggs*. [online]. 2010 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://genius.com/Giggs-hustle-on-lyrics>

Závěr

Předmětem této práce bylo zmapovat a v širokém měřítku rozebrat rapovou kulturu. V první části práce jsem se proto věnoval historii žánru hip hop, včetně definice základních elementů, které byly nezbytné pro jeho vývoj. Cílem těchto úvodních kapitol bylo obeznámení se základními principy kultury, což by mělo napomoci ke správnému pochopení následujících částí práce.

Ve třetí kapitole jsem shrnul téměř dvacetiletou zlatou éru hip hopu. Tento oddíl jsem záměrně rozdělil dle geografie, a to na východní a západní pobřeží. Dle tohoto dělení jsem pro každou konkrétní oblast vybral nejvýznamnější interprety a dopodrobna vyličil jejich život a kariéru. Účelem rozdělení této části bylo uvedení do kapitoly následující, ve které se zabývám rozbořem nejslavnějšího sporu v dějinách hip hopu mezi Biggiem a Tupacem. Tato kapitola poskytuje komplexní pohled na rozdílné sféry tehdejší hip hopové scény a na povahu rapového beefu.

Ve čtvrté kapitole jsem se přesunul o bezmála dvacet let dopředu, tedy do současnosti. Vysvětlil jsem aktuální žánrové vlivy jako trap music a její nový zvukový potenciál. Kromě toho jsem vytyčil dnes nejvýznamnější rapová epicentra v USA a rozebral jejich charakteristiku. Současně jsem se v několika málo podkapitolách věnoval nejpodstatnějším zástupcům žánru na současné hudební scéně. Touto kapitolou jsem se pokusil obsáhnout a popsat zásadní změny, které rapová kultura za dvě desetiletí zaznamenala.

V závěru jsem se zabýval komparací britského žánru grime s americkým rapem. V úvodu kapitoly jsem popsal vznik grime music a podal základní informace o jeho myšlenkách a postupech. Dále jsem se věnoval popisu rozdílů a také společných znaků těchto dvou podob rapu. Konkrétně jsem zde analyzoval jejich současný vztah, rozdílné okolnosti vzniku, rozdílný zvukový potenciál, způsoby jejich expanze, difference mezi pojmy clash a beef a v neposlední řadě jejich lyrickou stránku.

Resumé

Tématem bakalářské práce je popis rapové kultury od jejího vzniku do současnosti, přehled nejzásadnějších jmen kultury, včetně jejich tvorby a komparace dvou kulturních forem – britský grime a americký rap.

Klíčová slova

Hip hop, New York, Los Angeles, beef, trap, Atlanta, Chicago, grime

Resume

The topic of the bachelor thesis is description of rap culture from its origin to present, overview of the most essential names of culture, including their production, and comparison of two cultural forms – the British grime and the American rap.

Keywords

Hip hop, New York, Los Angeles, beef, trap, Atlanta, Chicago, grime

Seznam pramenů a literatury

- ADASO, Henry. *Jay Z vs Nas: The Story behind the Feud*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/jay-z-vs-nas-story-behind-the-feud-2857354>
- AMEND, Christoph. *Kraftwerk, Neues von morgen* [online]. 2015 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.zeit.de/zeit-magazin/2014/53/kraftwerk-techno-ralf-huetter>
- ANKENY, Jason. *Grandmaster Flash – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/grandmaster-flash-mn0000738402/biography>
- Biggie & Tupac The Story Behind the Murder of Rap's Biggest Superstars*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aBJvSJVkHvY>
- Bricks – Gucci Mane*. [online]. 2008 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://genius.com/Gucci-mane-bricks-lyrics>
- Die Geschichte des Graffiti's*. 2013 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://base-design.jimdo.com/allgemeines-zu-graffiti/die-geschichte-des-graffitis/>
- Doug E Fresh*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Doug_E._Fresh
- DRAKE, David. *Los Angeles vs. Atlanta: Who Runs Hip-Hop In 2014?* [online]. 2014 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.complex.com/music/2014/04/los-angeles-vs-atlanta-who-runs-hip-hop>
- DUGGINS, Alexi. *A brief history of Grime*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://www.timeout.com/london/music/a-brief-history-of-grime>
- ERLEWINE, Stephen. *Biz Markie – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/biz-markie-mn0000107294/biography>
- ERLEWINE, Stephen. AllMusic. *N.W.A – Artist Biography*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/nwa-mn0000314793/biography>
- French Montana*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/French_Montana
- Golden age hip hop*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_age_hip_hop
- GOLUS, Carrie a Martha COSGROVE. *Tupac Shakur: by Carrie Golus in consultation with Martha Cosgrove*. Minneapolis: Lerner Publications, 2007. ISBN 0822566095.
- Graffiti*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Graffiti>
- GRAY, Steve. *Graffiti history – a topic rich in subject matter with colorful characters and even more colorful artworks* [online]. 2017 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.widewalls.ch/graffiti-history-10-important-moments/>
- GREENBERG, Adam. *Rahzel – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/rahzel-mn0000330133/biography>

HELLER, Jerry. *Ruthless: A Memoir*. Gallery Books. 2006. ISBN 1416917926.

History of Breakdancing [online]. 2002 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <https://www.globaldarkness.com/articles/history%20of%20breaking.htm>

History of Beatboxing. [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.howcast.com/videos/499318-history-of-beatboxing-beatboxing/>

HUEY Steve. *Grand Wizard Theodore – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/grand-wizard-theodore-mn0000738340>

HUEY Steve. *The Fat Boys – Artist Biography* [online]. 2016 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/the-fat-boys-mn0000066743/biography>

HUEY, Steve. *The Notorious B.I.G. – Artist Biography*. [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/the-notorious-big-mn0000892827/biography>

Hustle On – Giggs. [online]. 2010 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://genius.com/Giggs-hustle-on-lyrics>

Ice-T. [online]. 2016 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.thefamouspeople.com/profiles/ice-t-5448.php>

KELLMAN, Andy. *Kendrick Lamar – Artist Biography*. [online]. 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.allmusic.com/artist/kendrick-lamar-mn0002709646/biography>

Lil Durk. [online]. 2015 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://genius.com/artists/Lil-durk>

List of breakdance moves [online]. 2011 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://4bboy.blogspot.cz/2011/05/list-of-breakdance-moves.html>

MYINT, B. N.W.A: *Where Are They Now?* [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.biography.com/news/nwa-where-are-they-now-straight-outta-compton->

Nas Biography. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.aceshowbiz.com/celebrity/nas/biography.html>

Noisey. *Noisey Atlanta – Welcome to the Trap – Episode 1*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=21RCdtJvv6g>

Noisey. *Noisey Atlanta – Meet the Migos – Episode 2*. [online]. 2015 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LE0N9tTs2Ho&t=359s>

Noisey. *Lil Durk Terrifies the City – Chiraq – Ep 4*. [online]. 2014 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BSOtKXV2reo>

Noisey. *Welcome to Chiraq – Chiraq – Ep 1*. [online]. 2014 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=TybFtK6VTVo>

N.W.A. [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/N.W.A>

PATERSON, Jennifer. *A brief history of breakbeat* [online]. 2002 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://inthemix.junkee.com/a-brief-history-of-breakbeat/749>

- PEPIN, Charlie. *The Six Thirty. GENRE BREAKDOWN: WHAT IS TRAP MUSIC?* [online]. 2017 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://thesixthirty.com/ravefaced/genre-breakdown-trap-music/>
- Scene Guide: New York Hip Hop.* [online]. 2013 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://clashmusic.com/features/scene-guide-new-york-hip-hop>
- STEWART, Dan. *When N.W.A Was America's Most Dangerous Group.* [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://time.com/3997534/nwa-history-1991/>
- StGEORGE, Rob. *Kenny Muhammad – The Human Orchestra – Superhuman 58* [online]. 2015 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://sapienplus.com/kenny-muhammad/>
- Thank God hip-hop came along.* [online]. 2008 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2008/may/17/urbanmusic.features>
- The epic story of breaking, told by its biggest stars* [online]. 2014 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://creative.artetv/en/bboys>
- The history of graffiti* [online]. 2014 [cit. 2017-05-01]. Dostupné z: <http://learnenglishteens.britishcouncil.org/skills/reading-skills-practice/history-graffiti>
- The Notorious B.I.G.* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/The_Notorious_B.I.G.
- Tupac Shakur Biography.* [online]. 2015 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: http://www.aceshowbiz.com/celebrity/tupac_shakur/biography.html
- VESELÝ, Karel. *Hudba ohně: radikální černá hudba od jazzu po hip hop a dále.* Praha: Bigg Boss, 2010. ISBN 9788090397316.
- Vladimir 518 a VESELÝ, Karel. *Kmeny: Současné městské subkultury.* Praha: Bigg Boss & Yinachi, 2011. ISBN 9788090397323.
- Wu-Tang Clan: History of the hip hop group.* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: <http://www.watchmojo.com/video/id/10669/>
- Wu-Tang Clan.* [online]. 2017 [cit. 2017-05-02]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Wu-Tang_Clan
- 21 SAVAGE – *Before They Were Famous.* [online]. 2016 [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=gs1GwRSvyrU>